

25.03.2012.

ZRTVE JOS CEKAJU PRAVDU, ZLOČINCI NA SLOBODI

Žrtve još čekaju pravdu, zločinci na slobodi

Thomas Hammarberg

.....
Selma Boračić

25.03.2012

U zemljama bivše Jugoslavije veliki je broj žrtava koje nisu doživjele ostvarenje pravde. Istovremeno je i previše zločinaca koji su na slobodi. Ovo je dio iz izvještaja Vijeća Evrope pod nazivom "Poslijeratna pravda i trajni mir u bivšoj Jugoslaviji". Najveći problemi prepoznati u ovom dokumentu jesu nekažnjavanje odgovornih za zločine počinjene devedesetih, te reparacije žrtvama rata.

Borba protiv nekažnjivosti trebala bi se odvijati na domaćim sudovima. Međutim, to je težak proces jer BiH, ali i države regiona imaju slab pravosudni sistem, stoji u izvještaju Vijeća Evrope. Uz to, zakonska rješenja nisu odgovarajuća.

Za procesuiranje odgovornih za počinjene zločine često nedostaje i političke volje. S druge strane, a prema podacima Nacionalne strategije koju je Vijeće ministara BiH usvojilo 2008. godine, u BiH se za ratne zločine sumnjiči 10.000 osoba, od kojih je oko 1.300 pod istragom.

Komesar za ljudska prava Vijeća Evrope **Thomas Hammarberg** ističe kako domaći sudovi moraju više raditi na procesuiranju ratnih zločina:

*„Pitanja ljudskih prava se moraju rješavati u osnovi na državnim i lokalnim nivoima, i ne mogu se nametati izvana. Izvana se može pomoći i dati prepruke, ali pravi se posao mora uraditi na lokalnom nivou. Jedan od problema predstavlja što kazne i prethodni **Žalimo činjenicu da su neke odluke u Hagu bile pogrešno shvaćene na nacionalnom nivou, tako da su neki tamo osuđeni bili viđeni više kao heroji nego kao osobe koje su ustvari osuđene i kažnjene.***

*Postupci u Hagu nisu bili u potpunosti objašnjeni, i tu postoji jaz. **Žalimo činjenicu da su neke odluke u Hagu bile pogrešno shvaćene na nacionalnom nivou, tako da su neki tamo osuđeni bili viđeni više kao heroji nego kao osobe koje su ustvari osuđene i kažnjene. To je izuzetno negativno.***”

Za zločine počinjene u ratu na području opštine Prijedor do sada je pravosnažno osuđeno 28 osoba. To je, prema riječima **Edina Ramulića** iz Udruženja "Izvor", mali broj u odnosu na razmjere počinjenih zločina.

„Samo za Prijedor trebalo bi procesuirati nekoliko hiljada počinilaca, pa da možemo reći da smo se na neki način suočili sa procesuiranjem ratnih zločina za opštinu Prijedor“, kaže Ramulić.

Ramulić ističe kako je apsurdno da su u institucijama države zaposlena lica koja se sumnjiče da su činila zločine tokom rata:

„U odjeljenju boračko- invalidske zaštite gdje sve žrtve treba da ostvare svoja prava šef odjeljenja je bivši isljednik u logorima Keraterm i Omarska Mišo Rodić. Znači sad nije više samo pitanje hoće li neko dobiti srazmjernu kaznu za ono što je činio, nego je to sad stvar kreiranja budućnosti ovdje - sadašnjost nam je uz takve ljude veoma teška.“

Žrtve svjedoci bez podrške

Svjedočenja žrtava na domaćim i međunarodnim sudovima najvažniji su pri procesuiranju odgovornih za zločine. Njihova svjedočenja su neophodna, a s druge strane prepušteni su sami sebi.

Na suđenja odlaze sami, izloženi su pritiscima, a njihova zaštita nije imperativ za bh. društvo. Predsjednik Saveza logoraša BiH **Murat Tahirović** navodi samo jedan od primjera sa kojima se suočavaju žrtve:

„Kad odemo, recimo, u Crnu Goru za svjedočenje za logor Morin, tada kolege iz Hrvatske, klogoraši koji također dolaze svjedočiti, dođu pod punom pratnjom njihove ambasade i svega onoga što je neophodno, a mi baš ono sirotinjski pokušavamo to dokazati i, nažalost, ponekad čak ispadamo i smiješni.“

U BiH još uvijek postoji veliki broj žrtava koje nisu dobile nikakvu kompenzaciju za sve strahote koje su pretrpjele, što je jedan od problema koje je Vijeće Evrope istaklo u svom izvještaju.

Murat Tahirović

.....
Za naknadu štete Savez logoraš BiH do sada je podnio više od 15.000 tužbi lokalnim sudovima, a većina njih, približno 12.000, završila je u sudovima Republike Srpske. Tahirović smatra da bh. institucije još nisu spremne da se suoče sa problemom kompenzacija:

„Jednoj osobi za boravak od šest mjeseci u logoru dosuđen je iznos od 8.700 maraka, a drugoj osobi koja je boravila tri mjeseca dosuđen je iznos od 29.000 maraka.“

Predsjednik Saveza logoraša RS **Branislav Dukić** kaže kako od skoro 600 tužbi protiv Federacije BiH za ratne zločine počinjene u logorima u kojima su zatvarani i mučeni srpski civili i vojnici od 1992. do 1996. godine niti jedna još nije okončana. Prema njegovom mišljenju, presude kojima se prepoznaje patnja žrtve važnije su za proces pomirenja od samih naknada.

„Nije toliko u pitanju materijalna strana koliko ona ljudska. Žrtve dobiju moralnu satisfakciju kad vlasti priznaju njihovu patnju“, navodi Branislav Dukić.

Osim logoraša, ni žrtve ratnog silovanja teško ostvaruju pravo na reparaciju. Status silovanih i seksualno zlostavljanih žena regulisan je Zakonom o civilnim žrtvama rata samo u FBiH.

S obzirom da Statut Haškog tribunala ne poznaje reparacije žrtvama, one se upućuju na domaće sudove u klasične građanske parnice. To je posebno iscrpljujuće za žrtve ratnog silovanja, smatra **Maja Šoštarić** iz Udruženja “Žene ženama”.

„Prvo se mora dokazati status. Prolazi se kroz mukotrpne procedure dokazivanja, žrtve proživljavaju iste traume, ali na kraju je rezultat jedna naknada koja je u RS između 100 i 300, dok u Federaciji doseže do 560 maraka“, kaže Maja Šoštarić.

Državni zakon o pravima civilnih žrtava i žrtava torture u BiH tek treba da bude usvojen, što onima koji nisu bili pripadnici oružanih snaga otežava ostvarivanje prava na adekvatnu kompenzaciju. Entiteti u svojim budžetima nemaju sredstva namijenjena za kompenzacije civilnim žrtvama rata, ali pritисnuti sve većim brojem tužbi, svjesni su da će uskoro morati naći neko rješenje.